

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК
УКРАЇНИ МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА
СПОРТУ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА
БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛІНСЬКОГО
ДВНЗ «ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. СКОВОРОДИ»
УКРАЇНСЬКА БІБЛІОТЕЧНА АСОЦІАЦІЯ

**ПРОГРАМА
МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«Науково-методичні та організаційні
засади інформаційно-аналітичного забезпечення
педагогічної науки, освіти і практики України:
стан та перспективи»**

9-11 листопада

Київ - Переяслав-Хмельницький - 2011

Лога Тетяна Володимирівна, завідувач відділу Філії Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

Колекції визначних діячів української діаспори Івана Боднарчука й Тараса Гунчака у фонді Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

Кормилець Юлія Вікторівна, головний бібліотекар наукової бібліотеки Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, аспірантка

Довідково-бібліографічне обслуговування засобами інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотеках сучасного вищого навчального закладу

Шапошник Людмила Людвігівна, н. с. Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

Творчий доробок співробітників НАПН України у фондах Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

Шарамет Катерина Олександрівна, завідувач сектору обліку та реєстрації користувачів Наукової бібліотеки Луганського національного університету імені Тараса Шевченка *Захист інформації у сучасних бібліотеках*

Зоріна Наталія Євгенівна, н. с. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

Аналітичне опрацювання статей з наукових збірників і організація електронного каталогу на засадах кооперування діяльності

Коваленко Світлана Георгіївна, н. с. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського *Авторитетний контроль при створенні*

авторитетних записів імен індивідуальних авторів для електронного каталогу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

Ніколаєнко Наталія Миколаївна, директор наукової бібліотеки Української інженерно-педагогічної академії

Новий інформаційний ресурс для фахівців в галузі освіти

Секція 2 «Шкільні бібліотеки та освіта в контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів»

(вул. Володимирська, 57, Київський міський будинок учителя, третій поверх, молодіжний зал)

Науковий керівник:

Хемчян Ірина Іванівна, завідувач відділу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

Учений секретар:

Рубан Алла Іванівна, с. н. с. Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

Вітальне слово:

Завалевський Юрій Іванович, к. пед. н., заступник директора Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОНмолодьспорту України

ДОПОВІДІ

Хемчян Ірина Іванівна, завідувач відділу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

Шкільні бібліотеки України. Стан та перспективи розвитку

Кормилець Юлія Вікторівна, аспірант II курсу спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти”, головний бібліотекар наукової бібліотеки Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, Луганськ, Україна.

ДОВІДКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БІБЛІОТЕКАХ СУЧАСНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Кормилець Ю. В. Довідково-бібліографічне обслуговування засобами інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотеках сучасного вищого навчального закладу

У статті проаналізовано специфіку створення власних інформаційно-бібліографічних ресурсів та визначено принципи віртуального довідково-бібліографічного обслуговування користувачів бібліотеки університету засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Ключові слова: бібліотека ВНЗ, інформаційно-комунікаційні технології, віртуальне довідково-бібліографічне обслуговування, власні інформаційно-бібліографічні ресурси.

Кормилець Ю. В. Справочно-библиографическое обслуживание средствами информационно-коммуникационных технологий в библиотеках современного высшего учебного заведения

В статье проанализирована специфика создания собственных информационно-библиографических ресурсов и определены принципы виртуального справочно-библиографического обслуживания пользователей библиотеки университета средствами информационно-коммуникационных технологий.

Ключевые слова: библиотека ВУЗа, информационно-коммуникационные технологии, виртуальное справочно-библиографическое обслуживание, собственные информационно-библиографические ресурсы.

Kormilets Ju. V. Reference and bibliographic service means of information and communication technologies in libraries of modern High school

In the article the specific of creation of own informative-bibliographical resources and determine principles of virtual reference and bibliographic service of users by means of the university library of information and communication technologies.

Key words: library of High school, information and communication technologies, virtual reference and bibliographic services, own informative-bibliographical resources.

Об’єктивні цивілізаційні зміни й тенденції розвитку, характерні для людства в цілому, складають підґрунтя сучасних змін в освіті. Сьогодні основне завдання освіти – „сформувати людину інноваційного мислення, інноваційного типу культури, здатну до інноваційного типу діяльності” [4, с. 10]. Ці тенденції розвитку вітчизняної освіти впливають на характер і зміст усіх ланок вищої школи, визначають основні напрями і перспективи її розвитку, форми і методи навчання.

Бібліотеки як постачальники інформації для вищого навчального закладу повинні вирішити питання, як ефективного, оперативного, надання професійних послуг, якіб сприяли реалізації високих стандартів якості освіти. Вона допомагає входженню до світового освітнього простору, оволодінню інформацією про світовий ринок праці, сприяє впровадженню кредитно-модульної системи навчання,

відповідно до поставлених положень Болонської конвенції. Бібліотека дбає про забезпечення потреб своїх користувачів, стає генератором інноваційного освітнього середовища, необхідного для творчого розвитку педагогів та студентів.

Головною підсистемою бібліотеки є довідково-бібліографічний відділ, який забезпечує не тільки бібліографічну, но і інформаційну діяльність.

На рівень довідково-бібліографічного обслуговування бібліотеки університету впливає стрімкий розвиток мережі Інтернет як ресурсної наукової, освітньої й довідкової інформації, а також інформаційно-комунікаційні технології.

Про актуальність віртуального довідково-бібліографічного обслуговування засобами інформаційно-комунікаційних технологій, як сучасного напрямку бібліотечної діяльності, свідчить і постійно зростаючий потік публікацій у професійній літературі. Ця проблема розглядається у працях Н. Андріянової, В. Степанова, І. Рибянцевої, Л. Трачук та інших. Проблемою використання власних бібліографічних інформаційних ресурсів бібліотек ВНЗ у навчальному процесі знаходять своє відбиття у працях О. Бикової, З. Ковальнової, Т. Ткаченко, Г. Пасинкової, В. Сологуб та інших.

Метою пропонованої публікації є аналіз довідково-бібліографічного обслуговування користувачів бібліотеки вищого навчального закладу, який здійснюється засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Прослідкувати специфіку створення власних інформаційно-бібліографічних ресурсів та визначити принципи віртуального довідково-бібліографічного обслуговування користувачів бібліотеки університету.

Основна мета бібліографічної діяльності бібліотек вищих навчальних закладів – забезпечити локальних та віддалених користувачів інформацією, необхідної, перш за все для наукових, разом з тим особистих та суспільних потреб. Використання власних бібліографічних продуктів – це один із перших етапів наукового дослідження, що дозволяє уникнути великих витрат сил та часу для вивчення вже вирішених задач, на повторення пошуку, вже зробленим іншим вченим. Наука, яка сьогодні розвивається стрімко, вимагає постійного підвищення рівня знань спеціалістів. Бібліографічні покажчики, списки літератури – це джерела відомостей про літературу з певних наукових тем, тобто їх завданням є інформування про різні види видання за певний проміжок часу на традиційних носіях та про ресурси, до яких надається доступ в мережі Інтернет.

Збільшення навчальних годин, відведених на самостійну роботу студентів, зумовили необхідність забезпечення учасників навчального процесу навчально-методичними матеріалами, які надходять з різних джерел розповсюдження інформації або, як правило, розробляються навчальним закладом [1, с. 6].

На цьому етапі важливо звернути увагу на формування власної бази ресурсів для довідково-бібліографічного обслуговування студентів, яке здійснюється на основі ідентифікації, оцінки та відбору інформації в мережі Інтернет. Мета цих ресурсів – оперативне розкриття фондів інших бібліотек для інформаційного забезпечення користувачів. Ця бібліографічна база даних включає такі процеси:

- виявлення адреси web-сайтів із наявною повнотекстовою та бібліографічною інформацією (за напрямком спеціалізації ВНЗ);
- оцінка і відбір;
- систематизація інформації й подання користувачу.

Документи, що формують такого виду базу інформаційних ресурсів, після бібліографічного опису й обліку розташовують на сервері бібліотеки з можливістю доступу в локальній мережі, а також доступ для віддалених користувачів. Так, у науковій бібліотеці ЛНУ імені Тараса Шевченка у 2011 році

оновлено власні інформаційні ресурси „Вчені Луганського національного університету імені Тараса Шевченка” та „Гендер”, а також створені нові бібліографічні покажчики – „Підготовка інженерів, інженерів-педагогів”, „Психолого-педагогічна підготовка дітей до школи”.

Попитом у студентів ВНЗ користується віртуальна довідково-інформаційна служба бібліотеки. Існуючий вид обслуговування різний за своїми параметрами: вони мають власні правила користування, перелік кількісних та якісних обмежень при пошуку, режим обслуговування [2, с. 158]. Довідково-бібліографічне обслуговування засобами інформаційно-комунікаційних технологій виокремлює основні типи:

- довідкове обслуговування електронною поштою;
- довідкове обслуговування у режимі реального часу на основі chat-технологій, а також відео- і телекомунікацій.

Перший напрям є традиційним за змістом. Суть його полягає у перенесенні практики виконання письмових запитів у електронне середовище. Chat-обслуговування в режимі реального часу, що базується на використанні спеціального програмного забезпечення, уможливорює керування двосторонньою взаємодією „користувач-бібліограф”, є аналогом обслуговування у традиційній бібліотеці [5, с. 16].

Розповсюдженим в бібліотеках вищих навчальних закладів є асинхронне довідково-бібліографічне обслуговування електронною поштою у відкладеному режимі. Тому ми детальніше зупинемось на першому варіанті віртуального обслуговування.

Бібліотека використовує тільки власний фонд для відповіді користувачам. Вважається недоцільним здійснювати пошук відповіді в мережі Інтернет, тому що користувач може зробити це самостійно, а фонд бібліотеки – це той масив, який йому недоступний. Кожна бібліотека має власну специфіку роботи, деякі не надсилають електронні копії документів, а лише надають довідки про наявність документів у фонді. У процесі довідково-бібліографічного обслуговування виникає така проблема, як подібність запитів. В цьому випадку важливою характеристикою є наявність архіву виконаних довідок, який забезпечує дворівневу організацію електронного довідково-бібліографічного обслуговування [2, с. 160].

В практиці роботи наукової бібліотеки ЛНУ імені Тараса Шевченка використовується асинхронне електронне обслуговування. У правилах користування віртуальною довідкою вказані такі критерії пошуку:

- наявність у фондах бібліотеки конкретного видання;
- підбір літератури за темою – до 5 джерел;
- на складні питання, які потребують глибокого наукового дослідження та використання додаткових джерел інформації, яких немає у наявності в бібліотеці, відповіді не даються.

Усі відповіді надсилаються протягом доби, але іноді цей термін може змінюватися залежно від складності запиту. Більш типовими запитами для бібліотеки ЛНУ імені Тараса Шевченка є адресні – наявність того чи іншого документа в фонді, тематичні – надходять запити педагогічної тематики, оскільки вони найбільше відповідають напряму університета, тематичні запити щодо підбору списків літератури до курсових, дипломних, наукових та інших робіт і їх перевірки [2, с. 159–160].

Характерними ознаками діяльності бібліотек стало посилення їхньої інформаційної функції, використання світової кумулятивної інформації на новітніх носіях інформації, створення власних електронних ресурсів і демонстрація їх на веб-сайтах бібліотек.

Література

1. Алёшин Л. И. Электронная библиотека и проблемы обеспеченности в вузе / Л. И. Алёшина // Библиография. – 2006. – № 5. – С. 6–10. **2. Бикова О. В.** Віртуальне довідково-бібліографічне обслуговування (досвід бібліотеки ЛНУ імені Тараса Шевченка) / О. В. Бикова, З. Ф. Ковальова // Сучасна бібліотека в інноваційному освітньому просторі : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 12–13 берез., м. Луганськ / ред. кол.: Ж. В. Марфіна, О. В. Бикова, К. О. Шарамет. – Луганськ, 2011. – С. 155–163. **3. Колесникова Т.** Інформатизація бібліотек вищої школи: шляхи еволюції та сучасний стан / Тетяна Колесникова // Вісн. Кн. палати. – 2010. – № 2. – С. 25–28. **4. Кремень В.** Вища освіта в соціокультурних змінах сучасності / Василь Кремень // Вища освіта України. – 2007. – № 3. – С. 9–13. **5. Лебедюк О.** Бібліотека ВНЗ як центр довідково-інформаційного обслуговування студентів / Олена Лебедюк // Вісн. Кн. палати. – 2008. – № 11. – С. 15–17.